

Аміров А.О.
аспірант кафедри політичних теорій
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ КУРС УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛІВ ЗМІ)

20 травня 2019 року відбулось урочисте засідання Верховної Ради України, присвячене складенню присяги новообраним Президентом України - Володимиром Зеленським. У своїй інавгураційній промові В. Зеленський більше детально зупинився на внутрішньополітичному порядку денному: оголосив про розпуск Верховної Ради України, звернувся до депутатів з пропозицією звільнити представників «силового блоку» в уряді, а весь уряд закликав піти у відставку. Щодо питань зовнішньої політики, обрання зовнішньополітичного курсу, то вже на початку промови В. Зеленський зазначає: «Європейська країна починається з кожного... Ми обрали шлях до Європи, але Європа - не десь там. Європа ось тут (у голові - ред.). І це - наша спільна мрія» [4].

Серед ініціатив, які стосуються зовнішньої політики, слід також відзначити пропозицію щодо надання громадянства української держави усім українцям у світі, повернення втрачених територій та творення стандартів НАТО в армії. Зрозуміло, формат інавгураційної промови не передбачає деталізації кроків Президента України щодо зовнішньополітичного курсу держави.

Отже, спробуємо здійснити моделювання зовнішньої політики України після президентської виборчої кампанії на основі матеріалів мас медіа, виборчої програми В. Зеленського, інтерв'ю спікерів «ЗЕ!команди». Як вже

зазначалось, проблема зовнішньополітичного вибору займала важливе місце у програмах кандидатів у Президенти України [1]. Слід враховувати, що під час електоральних кампаній проблема зовнішньої політики України формулюється кандидатами, їх штабами, експертами та мас медіа у категоріях вибору. Йдеться про визначення альтернатив (Захід або Схід, ЄС або позаблоковість, ін.) та вибір однієї з них. Такий підхід має свою специфіку, адже «Теорія вибору - це одна із наукових моделей прийняття раціональних рішень у умовах нестабільності, кризи, перехідного періоду. Тобто, коли «застарілі» мета-наративи та системи обґрунтувань прийняття рішення вже не діють, а «нові» іще не сформовано, або вони не є усталеними. У теорії вибору поєднуються макросоціологічні підходи, які зосереджуються на дослідженні суспільства, соціальних систем і великих соціальних груп та мікросоціологія з її традиційною увагою до повсякденності, індивідуальної поведінки та взаємодії face-to-face. «Ситуація вибору», як центральне поняття теорії розуміється як пошук та визначення оптимального варіанту з-поміж наявних альтернатив. У ситуації вибору (у тому числі - вибору політичного) перетинаються соціальне та індивідуальне, дія та структура, знання та досвід. Вибір у сучасному світі є складовою щоденної, рутинної діяльності індивідів. У цьому сенсі, усі соціальні поля (політика, економіка, культура, наука, освіта, ін.) є результатом індивідуального та колективного (публічного) вибору. При цьому, вибір, - це і складова, і результат соціальних відносин, він обумовлений соціально; актор вибору не може вийти за межі соціального простору, ані у альтернативах, ані у самому рішенні та його реалізації» [9].

Яким буде зовнішньополітичний вибір Президента України? У штабі кандидата запевняють: «Проевропейській на 100 %!»: «Про це в ефірі «Громадського» заявила радник Зеленського з правових питань Ірина Венедиктова. Вона окремо наголосила, що Зеленський не є «проросійським кандидатом». «Він ні в

якому разі не проросійський кандидат, і це основний меседж штабу», - сказала Венедиктова» [7].

У статті «Зовнішньополітичний курс: куди Зеленський поведе Україну?», наголос робиться на деяких принципових положеннях передвиборчої програми: «У своїй передвиборчій програмі «Я розповім вам про Україну своєї мрії» кандидат Зеленський назвав НАТО - «запорукою нашої безпеки». Однак вступ в Альянс він вважає можливим лише після проведення всеукраїнського референдуму. Згадує у своїй програмній декларації Зеленський і країни-гаранти Будапешського меморандуму. До них кандидат хоче апелювати в частині надання допомоги щодо завершення війни, повернення тимчасово окупованих територій і відшкодування РФ нанесеної Україні шкоди» [8].

Вибір українською державою європейського та євроатлантичного вектору закріплений у Конституції України. З іншого боку, Н. Ромашова звертає увагу на амбівалентність позиції виборців В. Зеленського: «Велика кількість виборців, які проголосували за Зеленського, є прихильниками членства в НАТО і в ЄС (близько 40%). Але не менша кількість людей, які проголосували за нього, виступають кардинально проти цієї інтеграції. Тому, вочевидь, Зеленському доведеться лавірувати» [8]. В інтерв'ю «РБК-Україна» В. Зеленський заявив: «Ти єднаєш людей... А я хочу об'єднати країну. Я буду кожен день записувати відео до східних регіонів України і говорити їм: дивіться, НАТО - не звірюга, не проковтне вас. Дивіться, що це. Нехай люди думають, нехай почнуть читати про це, нехай почнуть вивчати» [8].

У статті BBC News Україна також відзначається, що зовнішньополітичний курс на інтеграцію до ЄС та НАТО не зазнає змін. На думку експертів, «Зовнішньополітичний курс залишиться таким самим. Україна не зійде з курсу на НАТО і ЄС. У публічних заявах Володимир Зеленський це підтримує, західний вектор був візуалізований його поїздкою до Франції.

Тому критичної ситуації не буде, безвізовий режим залишиться», - каже Валерій Ключок... «Якщо буде чітко задекларований перелік дій країни у зовнішній політиці і ці дії втілюватимуться, то для західних партнерів не матиме значення прізвище президента - Порошенко чи Зеленський», - вважає політолог Петро Онищук... Політичний оглядач Ольга Мусафірова зазначає, що перед другим туром виборів Володимир Зеленський зробив кілька заяв, які дають підстави вважати, що він не має наміру змінювати проєвропейський курс України»[2].

У заявах В. Зеленського також бачимо розуміння зовнішньополітичного вибору. «Ми обрали напрямок до Європи, однозначно, ми хочемо бути не совком, ми хочемо бути європейською державою»[6].

Натомість, деякі журналісти, згадуючи події попередніх років, наголошують на небезпеках перегляду зовнішньополітичного курсу країни: «Незважаючи на запевнення самого Зеленського та представників його команди про відсутність намірів ревізувати зовнішньополітичний курс, ризики, що це відбудеться, нехай і в завуальованій формі, залишаються надзвичайно високими. Врешті, той-таки Янукович у 2010-му також обіцяв дотримуватися курсу на євроінтеграцію та кілька років переконував українське суспільство в готовності підписати Угоду про асоціацію з ЄС... Тож загроза модифікованих Харківських угод-2 в тій чи іншій формі залишається вкрай актуальною. Варіантів тут безліч - від реалізації російського бачення мінських угод до «відновлення співпраці в економічній сфері», зокрема через капітуляцію України в газовому протистоянні під приводом уникнення загрози втратити транзит газу чи отримати тимчасову, не виключено, що ефемерну, знижку в обмін на прямі постачання газу й повернення України на монопольну голку Газпрому» [5].

На думку депутата Європарламенту від Німеччини з фракції Європейської народної партії Міхаеля Галера, «Зеленський

зробив дуже цікаву заяву. Він звернувся до громадян на пострадянському просторі й сказав: мовляв, подивіться, те, що можливе в Україні, є можливим і для вас. Таким чином він кинув виклик пострадянським структурам і особливо також Путіну. Але для Росії тут ідеться швидше про внутрішньополітичне питання. Що ж стосується зовнішньої політики, то тут важливо зберігати діалог. У нас уже є мінський процес» [3].

Б. Яременко вважає, що усі розмови про можливий перегляд європейського вибору країни - це частина передвиборчої стратегії опонентів В. Зеленського. «Розмови про зміну зовнішньополітичного курсу, яка нібито чекає на Україну, стали породженням диявольських виборчих технологій, за якими є лише один кандидат, який пропонує «патріотичний погляд», тож решта пропонуватимуть щось інше, і неодмінно - погане» [10].

Натомість, цей зовнішньополітичний курс, аби досягти амбітної мети - інтеграції до ЄС та НАТО - потребує підвищення ефективності у процесі реалізації. Зокрема, експерти відзначають необхідність суттєвих змін у внутрішній політиці, посилення ролі парламенту та профільного міністерства у здійсненні європейського та євроатлантичного вибору України. «Якщо парламент доріс до того, щоб «ліцензувати» українських послів, йому потрібно дорости до спільної з президентом і урядом відповідальності за реалізацію зовнішньополітичного курсу. Як мінімум - здійснювати парламентський контроль за якістю його реалізації. Приміром, через звіти українських послів та дипломатів чи повноцінні конференції за участю усього українського дипкорпусу... Закладення основ нової дипломатії України. має полягати не лише у формуванні багатопартійної підтримки курсу, але й докорінній реформі усієї системи управління зовнішньою політикою» [10].

Таким чином, у матеріалах ЗМІ під час виборчої кампанії активно дискутувалось питання вибору зовнішньополітичного курсу. Обгурнтовано визначались небезпеки зміни вектору зовнішньої політики, а також необхідність підвищення

ефективності руху до ЄС та НАТО. Серед проблем, пов'язаних із вибором зовнішньополітичного курсу аргументовано відзначались амбівалентність громадської думки з цього питання, недостатня ефективність внутрішньополітичних реформ, потреба у посиленні ролі парламенту та МЗС у реалізації обраного курсу.

Список використаних джерел:

1. Аміров А.О. Зовнішньополітичний вибір України у програмах кандидатів у Президенти України 2019 року // Суспільство ХХІ століття: кризь призму історії до сьогодення: [матеріали всеукраїнської наукової конференції 18 травня 2019 року]. - Одеса, 2019. - 907 с.

2. Дорош С. Зеленський-президент: п'ять надій, що не «все пропало»[електронний ресурс] / С. Дорош. - BBC News Україна. - 23 квітня 2019. - Режим доступу:<https://www.bbc.com/ukrainian/features-47933908>

3. Галер М. Зеленський кинув виклик Путіну[електронний ресурс] / Міхаель . Галер. - Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/a-48434537>

4. Інавгураційна промова Зеленського. Повний текст[електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-promova-zelenskoho/29952433.html>

5. Крамар О. Зеленський і Росія: пастки розставлені[електронний ресурс] / О. Крамар. - Український тиждень. - Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Politics/229601>

6. Ми обрали напрямок до Європи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ua.n2.ua/golovni-novyni/my-obraly-parhiashok-bo-ueugoru-pia1-l8y1a1-yo1obushuga-2e1ep8koBo-488950.htm>

7. «Проевропейський на 100%»: у Зеленського відповіли, яким буде його зовнішньополітичний курс[Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://www.unian.ua/elections/10505145-proyevropeyskiy-na-100-u-zelenskogo-vidpovili-yakim-bude-yogo-zovnishnopolitichniy-kurs.html>

8. Ромашова Н. Зовнішньополітичний курс: куди Зеленський поведе Україну?[електронний ресурс] / Н. Ромашова. - Режим доступу: https://24tv.ua/zovnishnopolitichniy_kurs_kudi_zelenskiy_povede_ukraїni_p1144802

9. Яковлев Д.В. Дилеми вибору [електронний ресурс] // Молодий вчений. - 2016. - № 7 (34). - Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/7/120.pdf>

10. Яременко Б. Зовнішньополітична чернетка для Зеленського: як зміниться шлях України до ЄС та НАТО [Електронний ресурс] / Б. Яременко. - Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/04/26/7095703/index.amp>